



Anita Wichers met schaapskudde op de Lemelerberg

## Behoud en uitbreiding van heide Met dank aan schaapskudden

Tekst: Lia van Looij

**Ooit was de Lemelerberg een grote heidevlakte die volop werd begraasd. Naarmate de schapen verdwenen, kreeg de heide het steeds moeilijker. De afgelopen jaren is gezorgd dat voor de huidige plant- en diersoorten geschikte leefgebieden behouden blijven. Aan schaapskudden de eer om de berg te beheren.**

Luid geblaad klinkt vanuit de schaapskooi, waar laatst vele lammeren werden geboren. Anita Wichers is schaapherder op de Lemelerberg. Tijdens de lammertijd wordt er niet op de berg gegraasd, maar tijd om achterover te leunen hebben zij en haar vrijwilligers niet: “Deze periode leven we van ’s morgens vroeg tot ’s avonds laat in de schaapskooi. Op sommige dagen worden wel twintig lammeren geboren. Elk lam zetten we apart met moederschaap, we voorzien ze van oornummers. Zodra het contact tussen moeder en kind goed is, worden ze naar de grotere groep ooiën en lammeren gebracht.” In april zijn de kleintjes al zo monter dat ze mee kunnen om de Lemelerberg te begrazen.

### Geschied schapenras

De Lemelerberg wordt sinds 1970 beheerd door Landschap Overijssel. Vroeger was het een uitgestrekt heideterrein. Boeren rondom lieten hun schapen op de berg grazen totdat schapen houden niet meer rendabel was door de komst van

kunstmest. De schaapskuddes verdwenen en bossen verschenen. Sinds 1979 voorkomt een kudde van zo’n tweehonderd Veluwe heideschapen dat de Lemelerberg dichtgroeit. Het Veluws heideschaap behoort tot de zeldzame huisdierrassen. Het is een opvallend groot, hoogbenig schaap dat flinke afstanden kan lopen. Eén van de eigenschappen van heideschapen is dat ze kunnen leven van schrale heidevegetatie, wat ze uitermate geschikt maakt om te worden ingezet voor de begrazing van de Lemelerberg.

### Afhankelijk van de berg

In het gezelschap van één of twee bordercolliës gaat Anita na de lammertijd weer met de kudde de hei op. Een rugtas met water voor de honden, een verrekijker – “laatst zag ik hier nog een blauwe kiekendief en zelfs een klapkester” – én een paraplu gaan mee. Anita: “Mensen zeggen weleens dat ik het mooiste beroep van de wereld heb. Maar het is natuurlijk niet altijd lekker weer en toch móét ik zo’n acht

uur op de heide zijn, zodat de kudde voldoende kan eten.” De dames, zoals Anita ze liefdevol noemt, moeten volledig van het voedsel van de berg leven, ze worden niet bijgevoerd.

### Extra kudde

In het kader van de Natura 2000-doelen is een deel van het bos op de Lemelerberg gekapt. Kleine heideveldjes die door bos geïsoleerd waren, worden hierdoor weer met elkaar verbonden. En dat is belangrijk, want als dieren, zoals de zandhagedis, hun soortgenoten niet kunnen bereiken, ontstaat inteelt, wat uiteindelijk als gevolg heeft dat hij verzwakt of uitsterft. Omdat het areaal heidegebied uitbreidt, wordt de bestaande kudde sinds kort bijgestaan door de ingehuurde kudde van Schapen Grazerij Bornebroek, met als een van de vaste herders José Dood. Haar Schoonebeeker heideschapen en Groot heideschapen, ook behorend tot de zeldzame huisdierrassen, zullen de zuidhelling van de Lemelerberg gaan begrazen. En zo zijn er vanaf dit jaar dus nóg meer mooie schapenrassen te bewonderen. Eind april/begin mei worden de dieren nog geschoren en de klauwen bekapt, zodat ze “gewassen en gestreken” de hei op kunnen. Als haar driehonderd schapen na een dag op de hei hun buik hebben volgegeten, brengen ze de nacht door binnen een wolf-proof raster. José: “Dat zich nog geen wolf heeft gevestigd op de Lemelerberg, betekent niet dat er niet af en toe een of twee doorheen lopen om het gebied te verkennen. We moeten de kudde uit voorzorg beschermen.”



Begrazing heide FOTO: JOSE DOOD

### Gevarieerd landschap

Tot oktober/november trekken de dieren over de berg. Niet alleen heide, maar ook grassen en boomopslag pakken de schapen aan. “Door inzet van de kudde moet het aantal planten- en diersoorten toenemen. Soorten die overheersen, bijvoorbeeld het pijpenstrootje, houd je met een schaapskudde in bedwang. Daarnaast zorgt het begrazen van de heide voor verjonging van de heideplant”, legt José uit. “Door kapvlaktes te beheren door middel van begrazing kan weer een gevarieerd heidelandschap ontstaan, zodat voor alle huidige plant- en diersoorten een geschikt leefgebied behouden blijft. Denk aan heidevelden, maar ook bos en zandverstuivingen. Dieren als zandhagedis, levendbarende hagedis, boomleeuwerik, geelgors, boompieper, nachtzwaluw en mierenleeuw profiteren hiervan.” Maar ook wij, want zeg nou zelf: een heide zonder vogels, vlinders, reptielen én een schaapskudde met herder en hond is toch niet compleet?



José Dood met schaapskudde FOTO: LENNEKE LINGMONT



Op de Lemelerberg zijn verschillende routes die je kunt wandelen. Misschien spot je onderweg wel een van de kuddes. Kijk voor de routes op [www.landschapoverijssel.nl/routes](http://www.landschapoverijssel.nl/routes)



Kijk voor meer informatie over ons begrazingsbeheer op [www.landschapoverijssel.nl/schaapskudde](http://www.landschapoverijssel.nl/schaapskudde)